

Parution du livre :

Gouttes de pluies, flux de Meuse

Une édition réalisée grâce à la Région, au Département et à l'Union

Vendredi 11 décembre 2009,
16:00 - 17:30, Salle Capitulaire
Mairie de Saint-Mihiel

Boekpresentatie « Van Regen tot Maas », Marcel de Wit, Franse versie Vrijdag 11 december 2009, Gemeente van Saint Mihiel, France

*Book presentation « Gouttes de pluies, Flux de Meuse », Marcel de Wit, French version
Friday 11th december 2009, City of Saint Mihiel, France*

Vertaling van de toespraken *Translation of speeches*

Speech of Mr JEANTEUR **President of EPAMA, Lead Partner of the AMICE project** (extracts)

- *Mr Jeanteur thanks all participants for attending the event.*
- *Mr Jeanteur thanks the family and colleagues of Marcel de Wit for achieving the translation and publication. They came from Utrecht, following the course of the Meuse.*

The Meuse river is the common clue of tonight's speeches and it inspired Marcel de Wit these last years. Marcel has dedicated all his energy to the understanding of the Meuse river and to what links the people of the Meuse. His book is not only a technical data collection, but a call to work together, to understand that we are the people of the Meuse and that we shall develop together, share our past and build our future. We are here tonight among Meuse people and I would like to thank again the participants coming from the Netherlands and Belgium, who can show us how far the Meuse people go. I am very happy that the event can take place in the French department named from the river : la Meuse.

- *Mr Jeanteur thanks Mr Philippe MARTIN, Mayor of Saint-Mihiel and Conseiller Général of the Meuse, as well as Mr Régis MESOT, President of the community of Sammiellois for hosting the event.*
- *Mr Jeanteur thanks the French sponsors of the AMICE project :*
 - *the French State, represented by Mr MARTY, Sous Préfet of Commercy,*
 - *the Water Agency Rhine-Meuse*
 - *the Regions Champagne-Ardenne and Lorraine*

AMICE project presentation :

- a transnational project dealing with adaptation to the impacts of climate change on floods and low-flows in the Meuse river basin
- 17 partners from Germany, Belgium, France and the Netherlands
- European funding via the Interreg IV B Programme : 2.8 million euros from the EU and a total budget of 8.9 million euros.
- started in 2009, studies and works should be achieved by the end of 2012

The aims of AMICE are to:

1. develop a basin-wide climate adaptation strategy, coordinated transnationally, focused on water discharges and the functions influenced by them. The strategy development will take into account climate scenarios, on-going projects, existing measures and the EU Floods Directive, with a particular focus on floods & low-flows.
2. realise a set of measures against low-flows & floods, profitable for the international basin of the Meuse and that can be used by other river basins.
3. reinforce and widen the partnership between stakeholders of the Meuse basin, and increase the exchange of knowledge and experience on prevention, preparedness and protection against flood & drought risks.
4. engage the local population and stakeholders by improving their understanding of climate change, sustainable development, catchment basin functioning, risk consciousness of water hazards and the sense of belonging to a common river basin, across administrative and language borders.

Marcel de Wit's book is a key element in the achievement of these objectives and it was obvious to the Partners that a translation to French was necessary.

The project, as well as Marcel's work, are associated to the stakes of the Copenhagen submit which is held presently. And I would like to thank Marcel de Wit again for demonstrating so well through his book that the Meuse river is our common property, that we shall manage it together and hand-it to our children in a better state. Innovative in this book is that all maps represent the totality of the international Meuse basin. Doing so, the author makes us understand that we should be thinking at the basin's scale, from Pouilly-en Bassigny down to Rotterdam where the river exits in the sea.

Speech of Mr DEWIL
Ingénieur en Chef - Directeur des Ponts et Chaussées
Service public de Wallonie - Service d'études hydrologiques - SETHY
(extracts)

Mr Jeanteur,
Ladies and Gentlemen,

When EPAMA asked me to present the French version of Marcel de Wit's book, I did not hesitate a single moment and accepted. First of all, as a remembrance of Marcel, with whom I had the opportunity to work during these last years, but also in remembrance to the energy he gave to the achievement of his book. Marcel de Wit comes from the Netherlands but he became a true mosan citizen, dedicating himself to the study of all the basin, and winning the respect of the people of the Meuse.

The Dutch title is 'Van Regen tot Maas'. That could be translated literally to 'De la pluie à la Meuse' but we had the idea, Marcel and me, to have a more lyric title : 'Gouttes de pluies, flux de Meuse'.

Marcel has had the ability to associate technical descriptions and public dissemination into one single book. The book is very well documented and very easy to read thanks to the many illustrations. It can be browsed as a picture book or be used by the water managers as the synthesis of knowledge available on the basin.

I will now briefly have you travel through the chapters of the book.

Abuse or tantrum ?

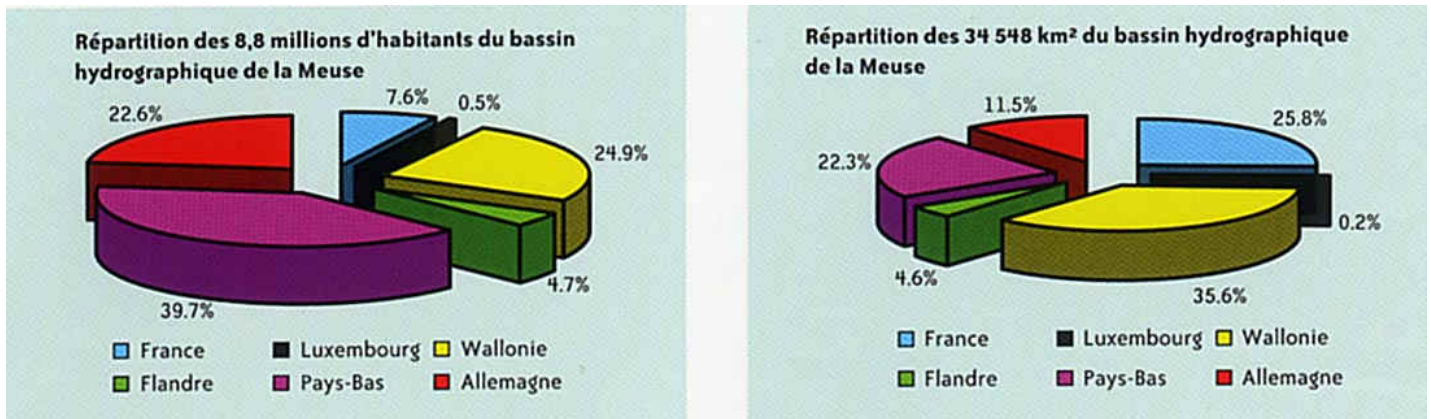
- Authorities' role : the riverine population has often the impression that authorities abuse of doing nothing
- Tantrum of the river : 20 m³/s to 3000 m³/s in Liege. There are few european rivers that have the capacity to multiply their discharge in such proportions.

Too much – enough – too little water :

- 1925-1926 : too much
- 1976 : too little
- 1995 : too much

Each time there is too much or too little water, the population is discontent. But we tend to forget easily the many years in between the extremes, when we can be satisfied of the water management.

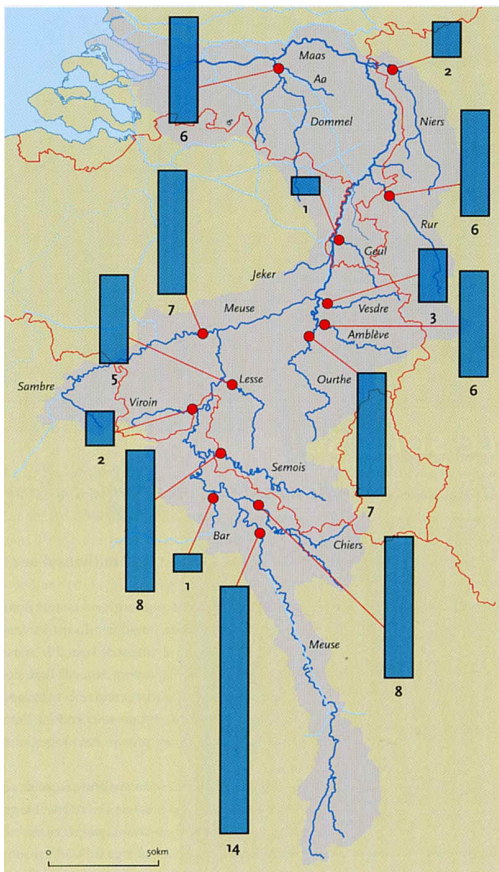
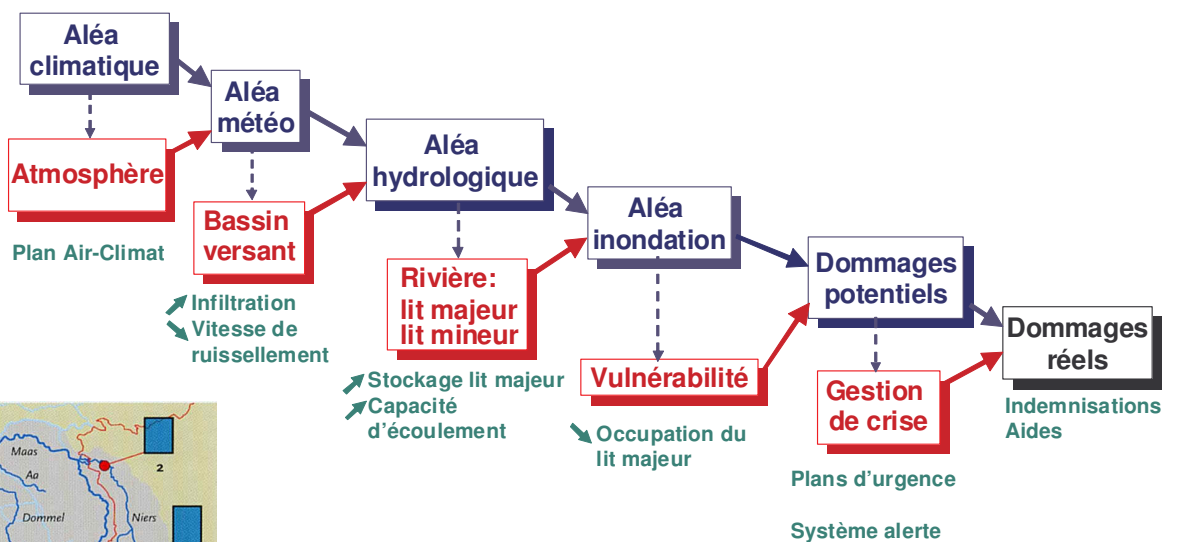
In this book, the graphs represent the totality of the Meuse basin and of the countries that belong to it. We can see on these pie-charts that the countries that have the most area of the Meuse basin, are not always the most populated.

Marcel shows here the runoff formation but it could be applied also to the low-flows.

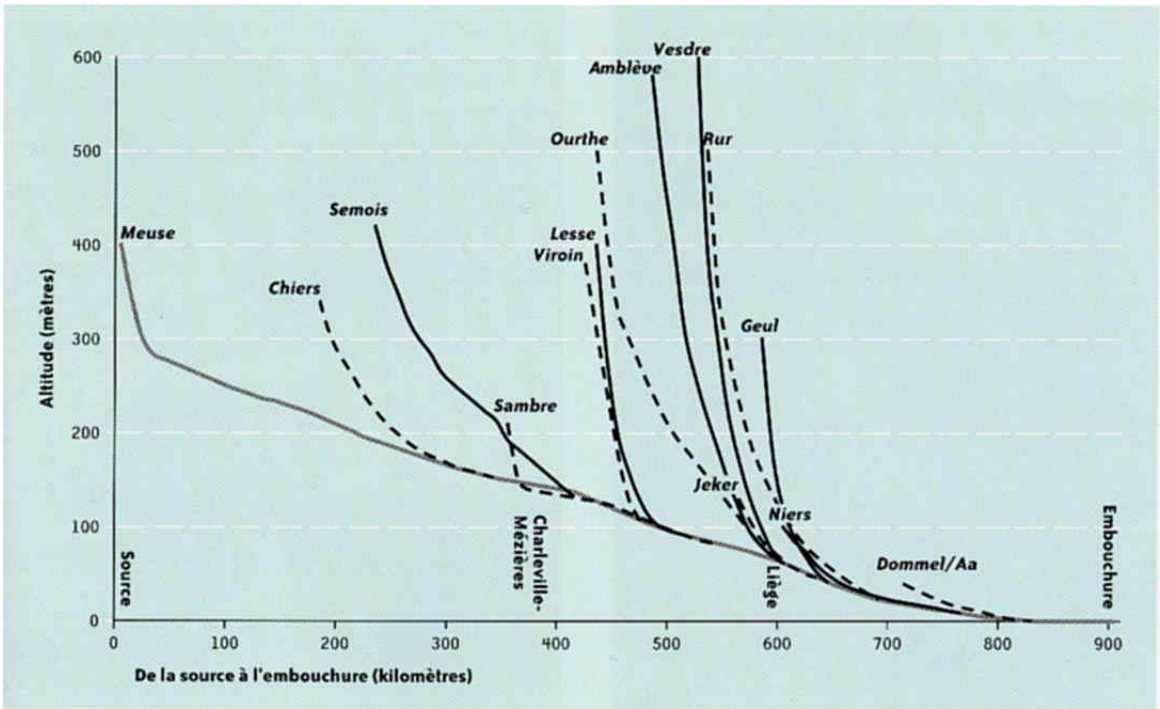
LA GENESE DES INONDATIONS

PRECIPITATIONS → CRUES → INONDATIONS → « CALAMITES »

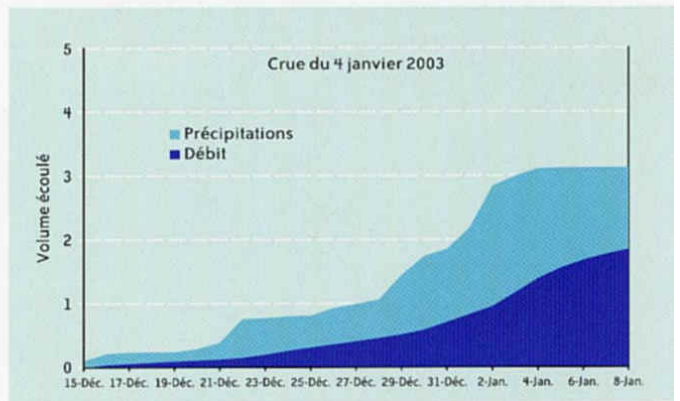
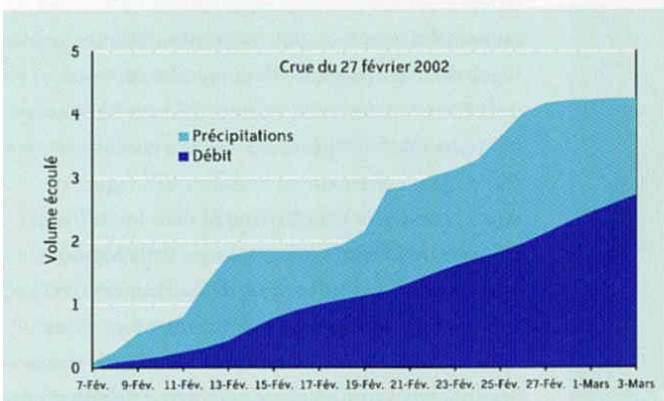
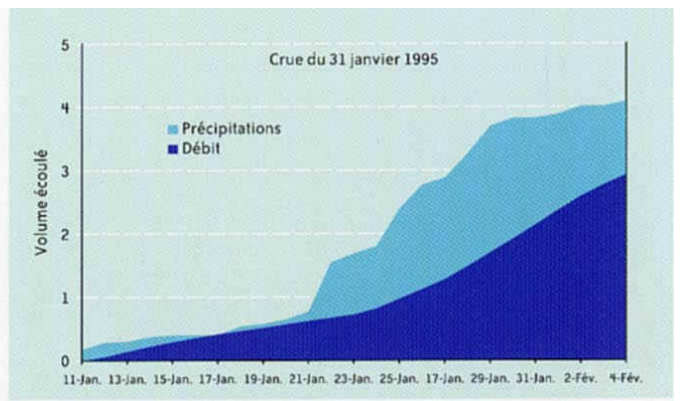
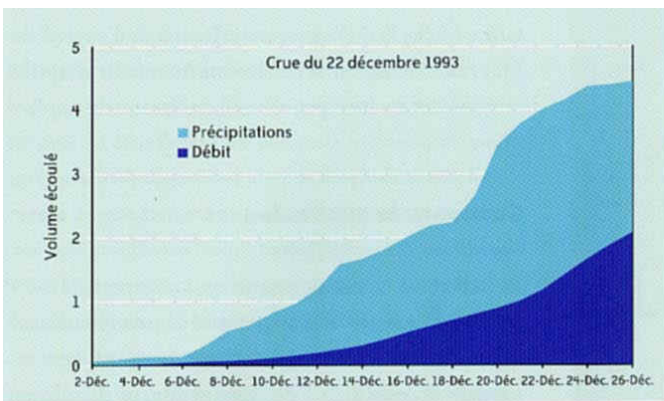

Where does the water come from ? This unique presentation displays the water volumes contributed by the sub-basins. It shows that the Meuse would be nothing without its tributaries.

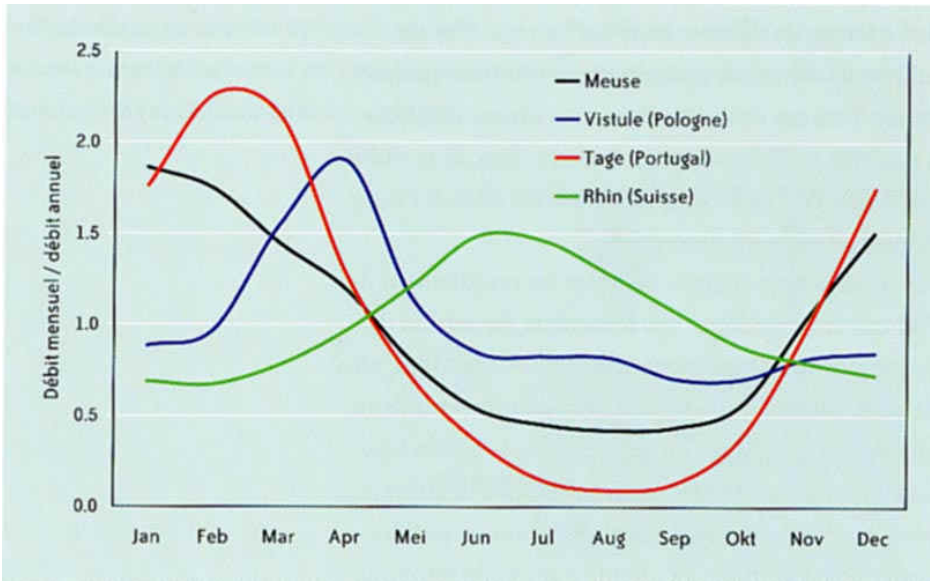
The Meuse has a relatively low and regular slope. On the contrary, the tributaries, originating for the most part in the Ardennes mounts, have very steep slopes and the water runs off rapidly.

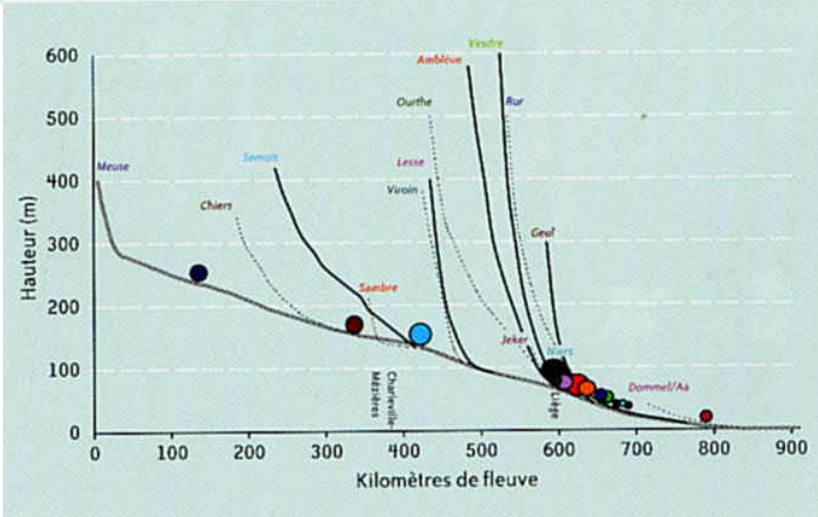
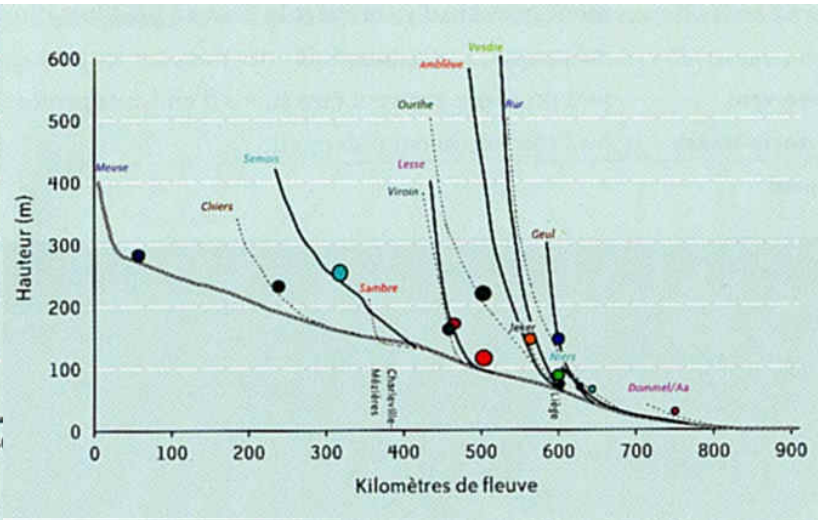
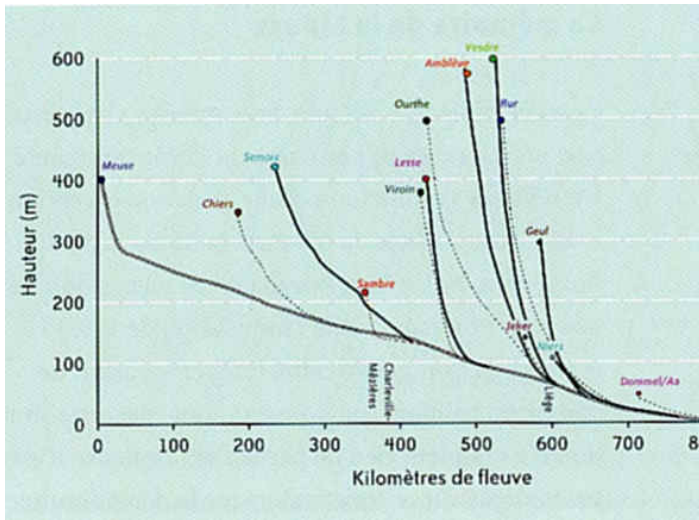
The 4 profiles present the rainfall volumes of the Meuse basin and the water volumes in the river. Discharges sometimes respond directly to rainfalls, but not always. The same rainfall quantity does not always lead to the same discharge in the river, depending on the place the rain falls and its intensity.

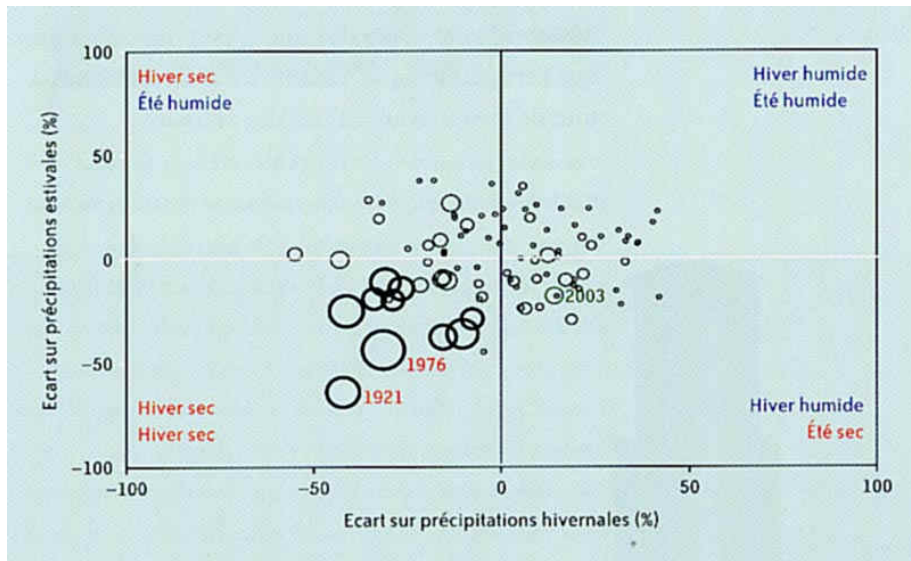
This figure shows the discharges of some European rivers throughout the year. It appears in particular that the Rhine as an opposite behaviour to the Meuse's. So, it is not possible to copy easily the studies carried-out on other rivers to apply them on the Meuse because each river has its own characteristics.

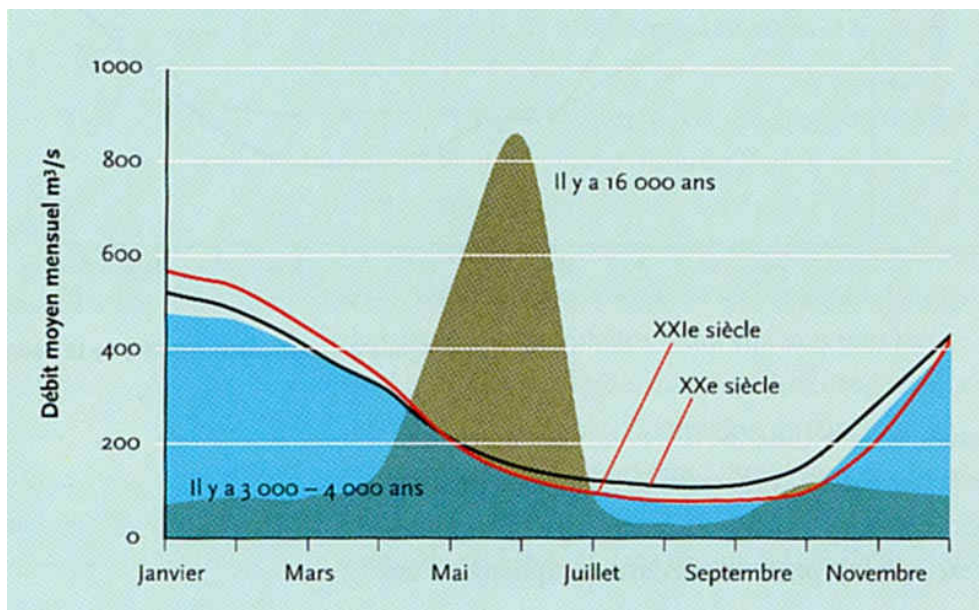
The following graphs represent what we could call the « Meuse beads ». When it is raining on the Meuse basin, the water rises progressively in the tributaries and water runs down rapidly. Time passes. The flood wave moves down. The beads reach the Meuse all at the same time, upstream of Liège and create major floods, even though the flood wave from the upstream Meuse has not crossed the French border yet. All water retention measures in the upstream basins shall take into account these dynamics so as not to worsen the problem of flood waves colliding.

Here is a graph about low-flows and showing that, on the Meuse, the most severe low-flows happen when summer is dry and the previous winter is dry as well.

Does the Meuse change ? We see hereunder that the Meuse behaviour changed in the past, under the combined effect of climate and land-use evolutions. We can then expect modifications of the Meuse discharges due to climate change. This is being studied by the AMICE project.

Less water in winter, more water in summer ?

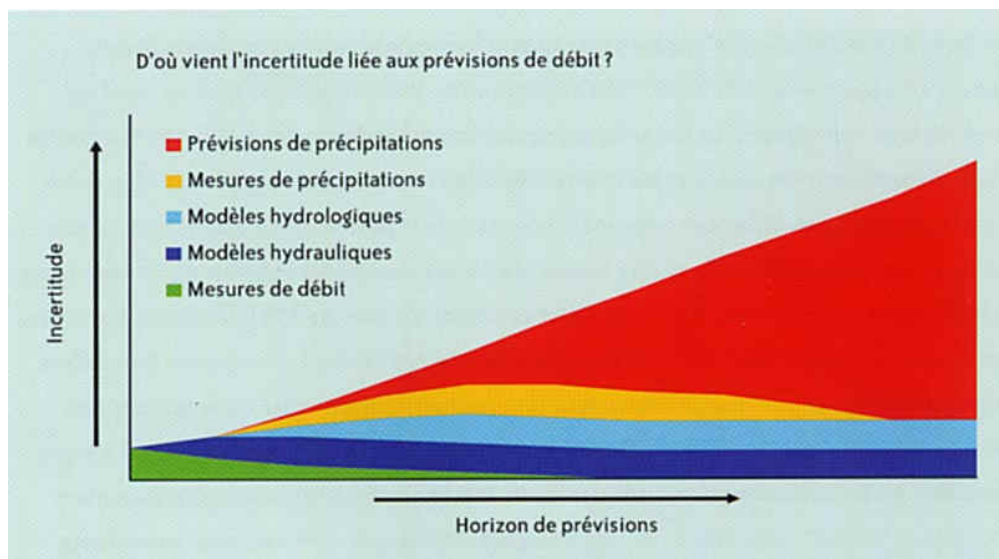
This is what we wish for but this is not what nature offers. Consequently, we have to store water where it falls.

Gardening in the hydrographic basin of the Meuse : from wild forests, swamps to an opened cultivated landscape. We modified the basin’s reaction to rainfalls and we took land from the river. But how will the water flow to the sea ?

Living with water ?

Marcel asks this question. Shall we protect ourselves more and more against the river’s extreme behaviours, or shall we learn to adapt our lives ? And floods are not the only hazards we shall adapt to. Water scarcities are also a problem, since the water uses are numerous on the Meuse.

Could we know precisely the quantity of water that will flow in the Meuse tomorrow ? It is difficult, Marcel answers. Because even if our models are improved every day, the major uncertainty lies on the rainfall prediction.

The last chapter of the book is an extract of a newspaper dated december 12th 2020, that Marcel had imagined. I will not tell you what is written in these pages. You will discover it by yourselves. I can only hearten you to read the book from the start to its end.

Toespraak van Mvr VAN ROODE Senior adviseur, Informatie- en Adviesdienst (ANI), Rijkswaterstaat Limburg

Dames en heren, ...

Ik dank u voor uw uitnodiging om bij te dragen aan de uitgave van het boek 'Gouttes de pluies, flux de Meuse'. Het is voor mij een eer, en het verheugt me te zien dat jullie hier in grote getale gekomen zijn.

Mijn naam is Mirjam van Roode, en ik ben waterbeheerder in Nederland. Ik werk bij Rijkswaterstaat in Maastricht, bij het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, en ik ben – met mijn collega's – verantwoordelijk voor het beheer van de Maas in Nederland.

Ik wil hier ook graag mijn collega Hendrik Buiteveld voorstellen, voor wie ik hier nu ook sta. Wij hebben veel samengewerkt met Marcel de Wit, de auteur van het boek 'Gouttes de pluies, flux de Meuse'. Gedurende meer dan 10 jaar was Marcel onze collega bij Rijkswaterstaat.

Marcel zelf kan deze uitgave helaas niet meer meemaken, omdat hij drie maanden geleden is overleden. Toch is hij hier vertegenwoordigd, door zijn vrouw, zijn broer en twee vrienden, en hij is in onze gedachte aanwezig.

Voordat ik verderga, moet ik mij excuseren, omdat ik niet erg goed Frans kan spreken. Ik zou graag wat spontaner praten, maar dat zou waarschijnlijk niet helemaal goed gaan. Ik heb alles dus op papier geschreven, en dat alleen lezen is al een uitdaging! Ik ben wel bezig mijn Frans te verbeteren, - iedere week doe ik oefeningen met mijn franse lerares, - dus wie weet breng ik het er in de toekomst beter vanaf dan vandaag...

Maar laten we komen tot het doel van deze bijeenkomst, want ik heb natuurlijk niet 300 kilometer gereden om alleen mijn Frans te oefenen. Ik ben er trots op hier te zijn, ter gelegenheid van de uitgave van het boek 'Gouttes de pluies, flux de Meuse', een geweldig boek. De heer Dewil heeft al iets over de inhoud van het boek verteld. Ik wil het graag hebben over de totstandkoming van dit boek.

Wat heb je nodig om zo'n boek te schrijven?

Allereerst heb je iemand nodig die het stroomgebied van de Maas goed kent en die de hydrologische cyclus begrijpt. Iemand die begrijpt dat het water van boven naar beneden stroomt (!). Dat klinkt

eenvoudig, maar een hydroloog of een geograaf, zoals Marcel de Wit, kan dit in meer detail uitleggen, en op een meer wetenschappelijke manier.

Maar dat is niet genoeg. Je hebt ook iemand nodig met veel ervaring op het gebied van waterbeheer. Iemand met goede kennis van de theorie en de praktijk. Iemand die echt de uitdagingen van de waterbeheerder kent. Gedurende hoogwater, en tijdens watertekorten. Vanaf het plateau van Langres tot aan Rotterdam. Die goede kennis had Marcel de Wit.

Ik ken meerdere personen die veel verstand hebben van hydrologie en van waterbeheer, maar dat wil nog niet zeggen dat zij een goed boek kunnen schrijven. Heeft u ooit geprobeerd een boek te schrijven? Misschien een document of een rapport. Maar een echt boek? Een ieder die het heeft geprobeerd weet dat dat talent vereist, maar ook geduld en veel doorzettingsvermogen. Marcel de Wit had al deze kwaliteiten in huis.

Wat heb je nog meer nodig? Een opdracht misschien?

Het antwoord is 'nee'. Niemand heeft Marcel gevraagd een boek te schrijven. Dat was niet nodig. Hij had iets veel beters: inspiratie! Hij heeft dit boek in zijn eigen tijd geschreven, gedurende de avonden en de weekenden.

Niettemin is voor het schrijven van een boek nog iets anders nodig, te weten: visie. Marcel beschikte over een goede visie: een grensoverschrijdende visie. Hij zag dat de natuur groot was, en de mens heel klein. Hij begreep dat de regendruppels zich niets aantrekken van de naam van het land waarin ze vallen. Dat is toch zo? Het water overbrugt de nationale grenzen zonder het te weten. Het water heeft geen paspoort nodig om naar het buurland te gaan. En het water heeft ook geen cursus nodig om Duits, Frans of Nederlands te leren. Helemaal niet! Het water spreekt een universele taal, een taal die door natuurkundigen goed te begrijpen is. En het water is zelfverzekerd. Het kent maar één richting, altijd naar beneden. Richting zee. En wat doet de mens? Hij is veel minder zelfverzekerd. Aan de ene kant houdt hij van de rivier, omdat hij het water nodig heeft. Om het te drinken, voor het transport, om gewassen op haar vruchtbare oevers te laten groeien, en in het algemeen, om te leven. Maar aan de andere kant vreest de mens de rivier. Tijdens hoogwater moet hij zich beschermen, of moet hij evacueren. Af en toe probeert hij de loop van het water te beïnvloeden: hij probeert het tegen te houden of te versnellen. Soms lukt het de mens de hydrologische cyclus een klein beetje te beïnvloeden. Maar vaak, op de kritieke momenten, kan de mens niets doen. De mens is klein en het is de natuur die beslist...

Is de Maas dan werkelijk ontembaar? 'Nee', zegt Marcel. Wij waterbeheerders kunnen wel iets doen. Marcel laat ons in zijn boek de noodzaak zien om iets te doen vóór de kritieke momenten. We weten niet wanneer die momenten komen – een hoogwater of een droogte – maar wij kunnen ons er wel op voorbereiden. Marcel legt ons uit dat we de hoeveelheid water niet kunnen reguleren – als het regent, regent het – maar dat wij wel maatregelen kunnen nemen om de risico's en de gevolgen van een overstroming of een watertekort te verkleinen.

Hoe?

'Door een grensoverschrijdende samenwerking,' zegt Marcel. Ik ben nu aanbeland bij de laatste kwaliteit van Marcel, wat zijn boek betreft. Deze kwaliteit heet: missie.

Marcel had een missie. Hij zag dat de mens overal in het stroomgebied van de Maas hard bezig is: de mens graaft in de bedding van de rivier, hij bouwt dijken, hij geeft ruimte terug aan de rivier en hij hoopt dat zijn maatregelen voldoende zullen zijn in de strijd tegen de dreigingen van de rivier. Ieder op zijn manier. In Nederland, België en Frankrijk. Ieder met zijn eigen kennis, zijn eigen wetten en zijn eigen cultuur.

Kunnen wij dan niet doen alsof het stroomgebied van de Maas één land is? Nee, dat idee lijkt wat irreëel. Een utopie. Maar kunnen we dan niet meer samenwerken?

'Ja,' zegt Marcel in zijn boek, 'dat is mogelijk.' Maar onze nationale grenzen maken die samenwerking niet gemakkelijk. Het is echt een uitdaging! We moeten elkaar kennen, we moeten reizen in het hele stroomgebied, we moeten van elkaar leren en we moeten communiceren.

We zijn al begonnen. We hebben de Internationale Maascommissie, en er zijn Europese richtlijnen en wetten. Verplicht samenwerken, een goed begin! Maar niet gemakkelijk. Heeft u wel eens deelgenomen aan een vergadering van de internationale commissie? Een ieder spreekt er namens zijn land. Met koptelefonen en vertalers. Soms is er spraakverwarring...

Gelukkig zijn er taalcursussen. Wist u dat Maïté Fournier bezig is om Nederlands te leren? Iedere ochtend, een half uur! En wist u dat sinds september, op ons kantoor in Maastricht, iedere week een

franse lerares komt om ons les te geven? Aanvankelijk zijn we met 30 collega's aan de cursus Frans begonnen. Eerlijk gezegd is er nu, na drie maanden, nog maar een half klasje over. Men heeft wat doorzettingsvermogen nodig... Maar met deze 15 enthousiaste collega's hebben we een eerste goede stap gezet, toch?

Er zijn nog meer goede initiatieven. De internationale Interregprogramma's, zoals AMICE, bijvoorbeeld. Een mooi project, waarin we samenwerken. Als één groep waterbeheerders.

En dankzij AMICE hebben wij de kans gehad om het boek van Marcel in het Frans te vertalen en uit te geven. Een klein project, maar een groot resultaat! Omdat dit boek alle ingrediënten voor een goed grensoverschrijdend waterbeheer bevat.

Ik hoop dat u zich net zo verheugd om dit boek te lezen als ik. En ik hoop dat wij de missie van Marcel overnemen en uitdragen. Op naar een goed grensoverschrijdend waterbeheer!

Ik ben aan het eind van mijn praatje gekomen. Ik wil graag mijn collega's van EPAMA bedanken, die met hun energie en enthousiasme AMICE hebben doen ontstaan. Ook wil ik het Interregprogramma bedanken voor de financiering van AMICE, inclusief de vertaling van dit boek. Verder wil ik graag de collega's bedanken die aan dit boek hebben bijgedragen. Marcel had veel internationale contacten, in alle landen van het stroomgebied van de Maas. Inderdaad nog een andere kwaliteit, die ik nog niet had genoemd.

En als laatste wil ik twee collega's bedanken die ons hebben geholpen met het controleren van de franse vertaling. Dat was niet gemakkelijk. We hebben interessante discussies gehad: bijvoorbeeld, moeten we het woord transnational of transfrontalier gebruiken? Maité Fournier en Paul Dewil, dankzij jullie hebben wij de tekst van dit boek aanzienlijk verbeterd. Hartelijk dank!

Ik hoop dat u me goed hebt kunnen begrijpen, ondanks mijn Nederlandse accent. En ik hoop dat u niet te moeilijke vragen heeft, want ik heb geen papiertje met de antwoorden erop...

Ik wil nu graag het woord geven aan mevrouw Petra van Wezel, de vrouw van Marcel de Wit. Zij is hier naartoe gekomen om haar dank te betuigen.

**Speech of Mr LAVERGNE,
Regional Director of the Environnement of Lorraine, DIREN Lorraine**

President,
Elected officials,
Directors,

I was asked to focus my speech particularly on international cooperation in the Meuse basin, from the French point of view, but also on the interests of an integrated management at the basin's level, and on the works at the Meuse Commission.

Obviously, I cannot speak well enough of these subjects. Moreover, I do not see how to make a good synthesis of the works carried-out with so much persistency, and for so many years within the workgroup Hydrology and Floods, and then within the Meuse Commission.

I have been such a modest contributor.

Here are two ideas I would like to develop.

First of all, from the point of view of the civil servant, responsible for the French part of the Meuse basin, that the book summarising all knowledge on hydrology on the catchment basin has been written by a Dutch colleague is not neutral.

It is not neutral either that this synthesis is published today, after some years of the Meuse Commission activities, and after even more years of activities of the workgroup Hydrology and Floods that existed prior to the Commission.

One can witness here the degree of awareness and solidarity that had to be integrated within habits and behaviors to dedicate so much time, patience and energy to write at the « european » scale on this subject.

Producing such a complete analysis on ones own territory, at the national scale, is already a difficult matter, but collecting information from five different countries, is at a much higher level of difficulty.

It is precisely interesting to notice this high level of integration, solidarity and mosan culture, here in Saint Mihiel, on the banks of the upstream Meuse.

Because here, the basin solidarity feeling is only expressed from time to time and sometimes not really. No doubt we would rather it is expressed more. The evidence lies within the State funds that had been dedicated to the CPIER (*interregional contracting plan*) 2007-2013 « Meuse plan » as a following of the PAPI Meuse (*action plan for flood prevention*). Another evidence lies within the allocation of european funds. Maybe this book is the vaccine we need.

To excuse this, the territory that surrounds us has had a difficult History. It was hardly considered as an area of solidarity in the past. Since the parting of the *Franc* kingdom in 843 at Verdun, this territory has been viewed as a limit, a border between the Middle-Age France in the West, and the *Lotharingie* in the East, mostly under German influence. It is a territory that has been contested, disputed and defended. Most often, the Meuse river represents the theoretic frontier of influences and not really a place of solidarity.

The economic synergies are not obvious either. In the 6th century already, no good road existed to create the north-south solidarity. All the main north-south roads passed through Metz or Reims : the situation has not changed. The opportunities offered in the 19th century by the State's major investments have not been taken, we have to admit this.

Another vision for tomorrow is possible : thanks to personal works like this one, thanks to the works of the Meuse Commission. A small group of passionate people grow this federative vision, no doubt their field is too narrow but nonetheless as essential to life and activities as energy : water.

As a forecast vision, I ask you to regard this book as one of the signals, useful to better understand this territory, vulnerable to many : vulnerable to floods of course, as we know it is the case in some old parts of Verdun, vulnerable to droughts, the example of 2003 can be viewed as a first warning, vulnerable to pollutions, and in particular the hazardous phytosanitary substances that the regional monitoring often points out.

The other idea is that this book is released at the exact right time.

First of all in the implementation context of the European Flood directive, each State has to transpose it in its national laws before now. The first task to be done in each State, if not already done, is to summary the existing knowledge. We see here that the present book widely participates to this, if it is not already the concrete translation of the European directive itself.

Now a more technical point of view, right on the moment when things change and speed-up - and I would like to speak here about climate change - it is obviously highly necessary to study were we come from. Especially in hydrology, where we need long observation series to understand things.

You know that warmer and wetter winters are forecast, with an impact on the duration and frequency of high waters : we have a reference point. Longer, warmer and dryer summer are also forecast : impacts on the low-flows are our main concern, in a "natural" French river basin that has no alternative resources available.

So, to our data, to our instruments.

The Meuse Commission has a major role to play of course. It plays it and it will play it.

For example regarding temperature, the analysis by the Commission of existing measured series demonstrates quite clearly an increasing trend: in average to 2°C for the period 1975 – 2005, which is 0,7°C every 10 years. That does not seem very much, but since the same trend is observed on the Loire and Rhine, we can start asking questions. The Meuse Commission will resume its works as soon as 2010. Temperature can indeed modify the water quality, water that is used to produce drinking water. It can also impact the river's ecology with potential threshold effects on native species and invasive species. So here is a fundamental subject.

I would like to conclude on this fringe moment we are living, right during the Copenhagen Submit. This kind of book highlights it positively. We used to regard hydrology as a science of observation, where the specialist examines in a complex way a natural system he did not belong to. The time variable had a specific signification, mainly associated to an event. Now we know that the observer, and all society, is in the boat and influences the system. Signification of time has changed too. And obviously we will miss time.